

**ACTUALISATIE 2009 VAN HET VOORKOMEN VAN
VLEERMUIZEN, GROTE BONTE SPECHT EN STEENUIL IN
EN ROND KORTENOORD TE WAGENINGEN**

Adviesbureau

Mertens

ACTUALISATIE 2009 VAN HET VOORKOMEN VAN VLEERMUIZEN, GROTE BONTE SPECHT EN STEENUIL IN EN ROND KORTENOORD TE WAGENINGEN

oktober 2009

In opdracht van:
Bouwfonds
Postbus 1
3800 AA Amersfoort

Adviesbureau Mertens B.V.
Bureau voor natuur, ruimtelijke
ordening en ecotoxicologie

Bezoekadres: Dr. Willem Dreeslaan 1 te Bennekom
Postadres: Postbus 367, 6700 AJ te Wageningen

T: 0317-428694
M: 06-29458456
E: info@adviesbureau-mertens.nl
I: www.adviesbureau-mertens.nl

© Adviesbureau Mertens BV, Wageningen, 2009.

Deze rapportage mag zonder schriftelijke toestemming vrij worden vermenigvuldigd. De verzamelde data zijn alleen te gebruiken voor het hier geschetste onderzoek en mogen niet voor andere doeleinden worden gebruikt.

INHOUDSOPGAVE

1 INLEIDING	2
1.1 INLEIDING.....	2
1.2 HET PLANGEBIED.....	FOUT! BLADWIJZER NIET GEDEFINIEERD.
1.3 OPBOUW RAPPORT	2
2 METHODE.....	3
2.1 VLEERMUIZEN	3
2.2 BROEDVOGELS	3
3 RESULTAAT	5
3.1 VLEERMUIZEN	5
3.2 BROEDVOGELS	7
4 CONCLUSIE	8
GERAADPLEEGDE LITERATUUR.....	9
BIJLAGEN	
1. EXACTE LIGGING ONDERZOEKSGBIED	10
2. BEGRIPPEN.....	10

1 INLEIDING

1.1 Inleiding

Er is het voornemen om Wageningen uit te breiden naar het westen in het gebied Kortenoord. Onderhavig bureau heeft in 2009 een actualiserend verkennend onderzoek uitgevoerd naar het voorkomen van beschermde planten- en diersoorten in dit gebied (adviesbureau Mertens, 2009). Uit dit onderzoek bleek dat het wenselijk was dat er aanvullend onderzoek werd gedaan naar het voorkomen en het terreingebruik van vleermuizen, grote bonte specht en steenuil. Op grond hiervan heeft het Bouwfonds te Amersfoort aan Adviesbureau Mertens BV uit Wageningen gevraagd dit onderzoek uit te voeren. In dit rapport worden de resultaten van deze inventarisatie gepresenteerd.

1.2 Opbouw rapport

In de rapportage komt achtereenvolgens aan de orde:

- De onderzoeksmethoden.
 - Een beschrijving van de aanwezigheid van vleermuizen, grote bonte specht en steenuil.
 - De conclusie over de betekenis van het plangebied voor vleermuizen, grote bonte specht en steenuil.
- In Bijlage 1 wordt een overzicht gegeven van de gehanteerde begrippen.

2 METHODE

2.1 Onderzoeksinspanning

Ten behoeve van de inventarisatie van vleermuizen, grote bonte specht en steenuil zijn totaal vijf veldbezoeken uitgevoerd op 23 juni, 4 juli, 18 juli 28 augustus en 18 september 2009 met een totale omvang van ca. 35 uur. Alle bezoeken waren avond / nachtbezoeken.

2.2 Vleermuizen

Vroege voorjaar

Er is niet gericht onderzoek uitgevoerd naar het voorkomen van balts- en/of paarplaatsen van grootvleermuizen aangezien de soort in het verleden nooit is vastgesteld in en rond Kortenoord.

Zomer

In de zomer leven vrouwtjes apart van de mannetjes in grote kraamkolonies. Deze kolonies worden tussen april en mei gevormd en vallen pas weer uit één als de jongen vliegvlug worden (eind juli / augustus). Een kolonie bewoont één of meer verblijfplaatsen. Een kolonie kan worden opgespoord door een gebied systematisch te doorkruisen, waarbij goed gelet moet worden op vleermuisactiviteiten. Een kolonie vleermuizen vertoont 's ochtends een opmerkelijk gedrag, waardoor de dieren op dat moment vrij gemakkelijk zijn op te sporen. Dit gedrag wordt zwermen genoemd. De bewoonsters van de kolonie zwermen, voordat ze hun verblijfplaats binnenvliegen, eerst een groot aantal keren rond hun kolonieplaats. Vanuit de kolonieplaatsen vliegen de vleermuizen naar hun foerageergebieden. Soms gebeurt dit via een vaste route; men spreekt dan van een vliegroute. In de foerageergebieden verspreiden de vleermuizen zich en foerageren dan op vaste plaatsen; foerageerplaatsen. Vleermuizen kunnen grofweg worden ingedeeld in gebouw- en boombewonende soorten. Er is gezocht naar zwermende dieren en verhoogde vleermuisactiviteit rondom bomen en gebouwen in de nachten van 23 juni, 4 juli, 18 juli 2009.

Herfst

In de herfst vindt voor vleermuizen het paarseizoen plaats. Dit start al in de nazomer (eind augustus). Er zijn dan paar-, balts- en foerageerplaatsen. Er is, gedurende onderhavig onderzoek, op 18 september 2009 geïnventariseerd op deze plaatsen.

Onderzoeksmethode

Het vleermuisonderzoek vond plaats met behulp van een batdetector. Vleermuizen maken namelijk ultrasonische geluiden die met een batdetector kunnen worden opgevangen en vertaald in, voor de mens, hoorbaar geluid. Door interpretatie van ritme, klank en hoogte van het door het apparaat uitgezonden geluid kunnen de meeste soorten vleermuizen worden onderscheiden en op naam gebracht.

Naast onderzoek met een batdetector zijn de bomen en gaten onderzocht op sporen van vleermuizen.

De methode voor het inventariseren van vleermuizen sluit aan bij het Inventarisatie Protocol van het Netwerk Groene Bureaus (Netwerk Groene Bureaus, 2009).

2.3 Grote bonte specht

Voorafgaand aan het vleermuisonderzoek op 23 juni 2009 is het gebied geïnventariseerd op roepende en nesten van grote bonte spechten.

2.4 Steenuil

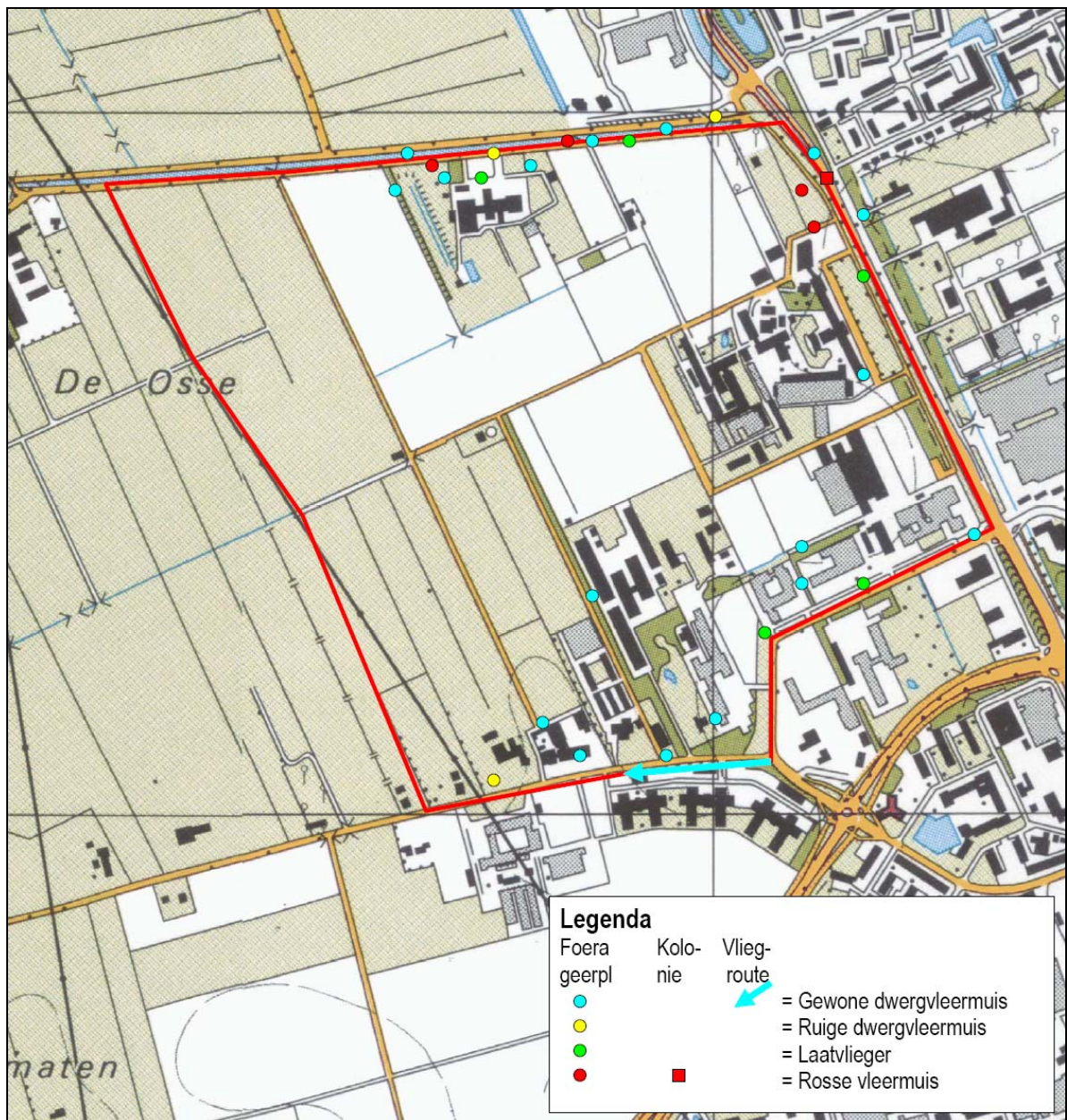
Steenuilen vallen het beste te inventariseren in het vroege voorjaar als zij territoriale geluiden maken. Aangezien de periode daarvoor reeds was verstreken is geluisterd naar jonge dieren, geluiden van oudere dieren en is er gekeken naar zichtwaarnemingen. Daarnaast is Waarneming.nl geraadpleegd waar vaak waarnemingen van o.a. steenuilen op staan vermeld.

3 RESULTAAT

3.1 Vleermuizen

Voorzomer

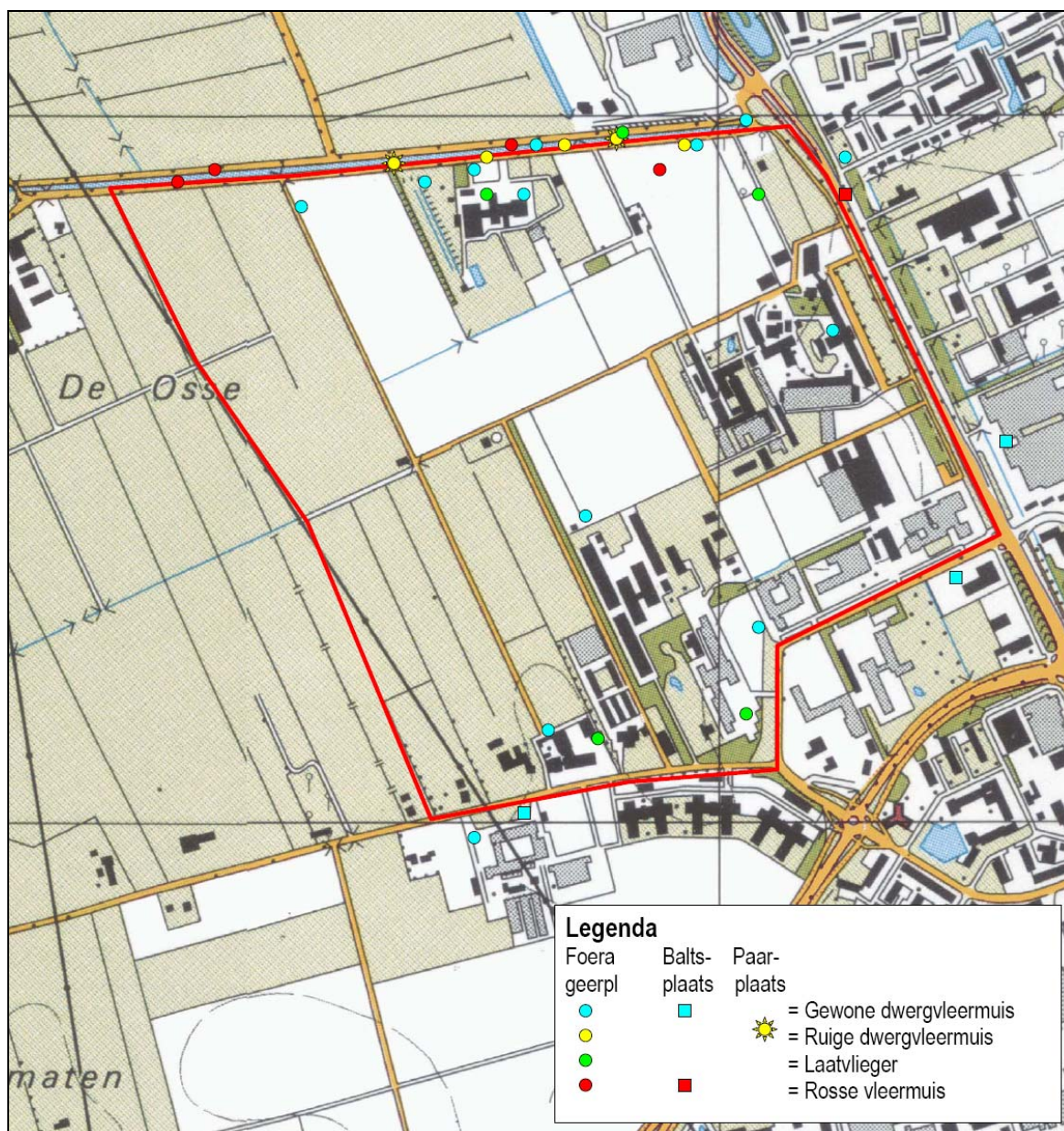
In de zomer zijn totaal vier soorten vleermuizen vastgesteld. Aangetroffen zijn gewone dwergvleermuis, ruige dwergvleermuis, laatvlieger en rosse vleermuis. Rosse vleermuis verblijft (nog steeds) met een kleine groep in de Haagsteeg. Van gewone dwergvleermuis loopt een vliegroute via het Nieuwe Kanaal. in figuur 1 worden de waarnemingen weergegeven.

Figuur 1. Waarnemingen van vleermuizen in de zomer.

Herfst

Evenals in de zomer zijn in de herfst vier soorten vleermuizen vastgesteld. Waargenomen zijn gewone dwergvleermuis, ruige dwergvleermuis, laatvlieger en rosse vleermuis. Alle soorten zijn foeragerend vastgesteld. Van gewone dwergvleermuis en rosse vleermuis zijn tevens baltsplaatsen gelocaliseerd en van ruige dwergvleermuis zijn paarplaatsen aangetroffen in de populieren van het Nieuwe Kanaal. In figuur 2 worden de waarnemingen weergegeven.

Figuur 2. Waarnemingen van vleermuizen in de herfst.

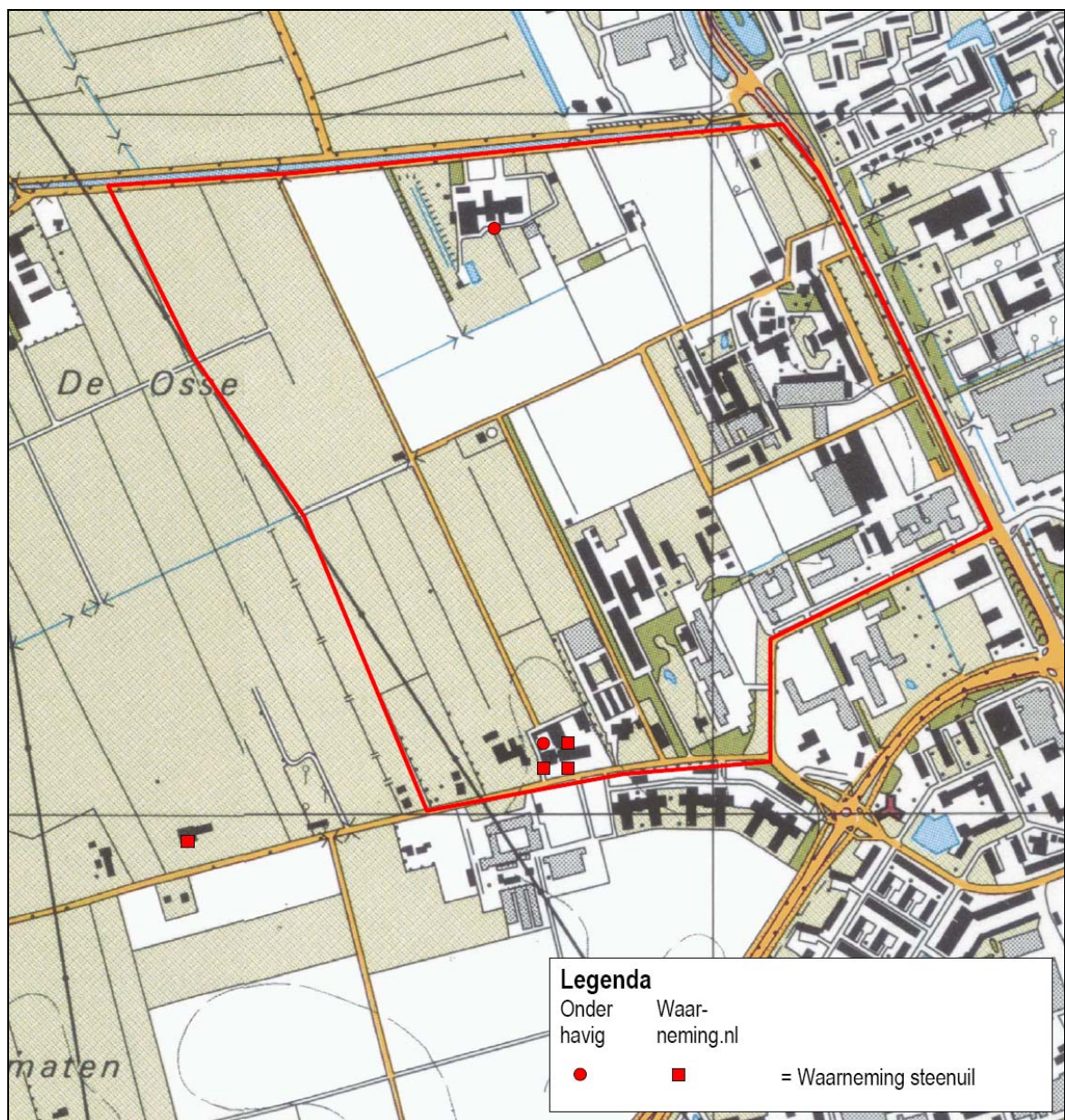
Alle vleermuizen zijn zwaar beschermd onder de Flora- en faunawet. Laatvlieger is sinds 2009 opgenomen op de Rode lijst van bedreigde diersoorten.

3.2 Grote bonte specht

Grote bonte specht is vastgesteld rond en in de populieren van het Nieuwe Kanaal. Deze populieren zijn goed geschikt als nestlocatie voor de grote bonte specht.

3.2 Steenuil

Op een tweetal plaatsen is steenuil vastgesteld in 2009. Het betreft één waarneming rond Nieuwlanden aan de Nieuwe Kanaal. Daarnaast een vijftal waarnemingen (waarvan vier via Waarneming.nl (zie bijlage 3)) langs de Haarweg, waarvan vier bij nummer 10. In figuur 3 worden de waarnemingen weergegeven.

Figuur 3. Waarnemingen van steenuilen in 2009.

4 CONCLUSIE

4.1 Veermuizen

De belangrijke leefgebieden voor vleermuizen zoals weergegeven in de Actualiserende Quick komen nog steeds overeen met onderhavig onderzoek. Als deze gebieden worden behouden en er wordt spaarzaam omgegaan met licht en daarnaast waterberging en natuurontwikkeling wordt gerealiseerd, dan worden geen effecten voorzien op de vleermuizen.

4.2 Grote bonte specht

Grote bonte specht is vastgesteld rond en in de populieren van het Nieuwe Kanaal. Deze populieren zullen worden behouden. Effecten op de grote bonte specht worden derhalve niet voorzien.

4.3 Steenuil

In 2005 werden twee territoria van steenuil vastgesteld en één vermoedelijk territorium. De twee vastgestelde territoria zijn gedurende onderhavig onderzoek tevens vastgesteld. Op basis hiervan hebben de milieugroepen uit Wageningen een voorstel gedaan voor mitigatie (zie bijlage 2). Er wordt aangeraden om deze mitigerende maatregelen voor te leggen aan het bevoegd gezag; Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit ter beoordeling of ontheffing van de Flora- en faunawet vereist blijft.

4.4 Eindconclusie

Zonder het nemen van maatregelen zal een effect gaan ontstaan op de steenuil. Er zijn voor deze uil maatregelen voorgesteld zoals weergegeven in bijlage 1. Er wordt aangeraden om deze mitigerende maatregelen voor te leggen aan het bevoegd gezag; Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit ter beoordeling of ontheffing van de Flora- en faunawet vereist blijft.

GERAADPLEEGDE LITERATUUR

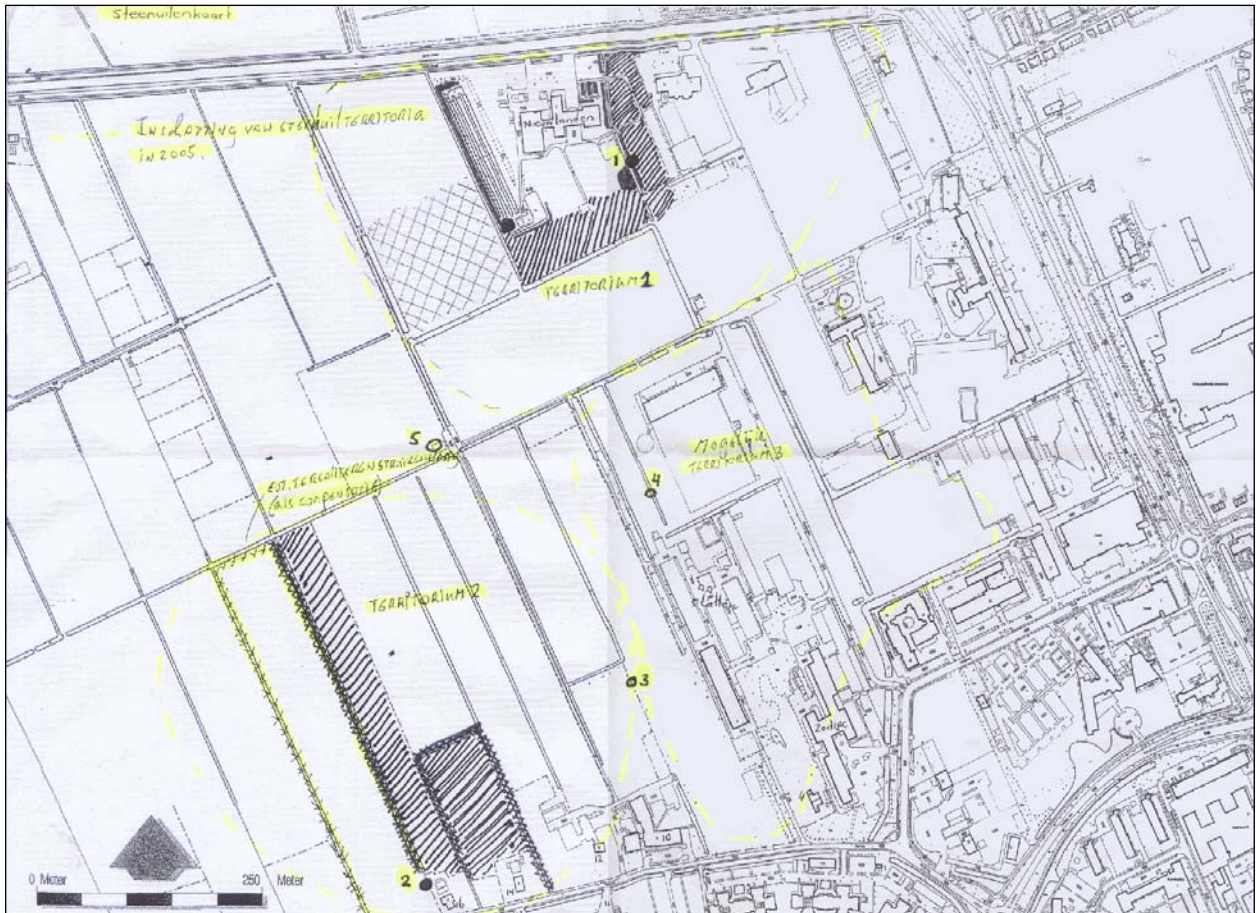
- Adviesbureau Mertens, 2009. Actualiserende Quick scan Flora- en faunawet uitbreiding Wageningen. Wageningen, 1-11.
- EEG, 1979. Richtlijn 79/43/EEG inzake het behoud van de Vogelstand. Publicatieblad Europese Gemeenschap, nummer L. 103.
- EEG, 1992. Richtlijn 92/43/EEG inzake de instandhouding van wilde flora en fauna. Publicatieblad van de Europese Gemeenschap, nummer L. 206/7.
- Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Voedselkwaliteit. Rode lijsten diverse soortgroepen.
- Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Voedselkwaliteit, 1998. Wet van 25 mei 1998, houdende regels ter bescherming van in het wild levende planten en diersoorten (Flora en Faunawet). Staatsblad van het Koninkrijk der Nederlanden 402, 1-37.
- Netwerk Groene Bureaus, 2009. Vleermuisinventarisatie-protocol; Introductie, toelichting en tabel. Odijk.

BIJLAGE 1. BEGRIPPEN

Baltsplaats	Plaats waar een vleermuis rondvliegt met sociale geluiden.
Foerageergebied	Een gebied waar een vleermuis of een groep van vleermuizen foerageert. Dat gebied wordt regelmatig bezocht door vleermuizen om in te foerageren en dat doorgaans meerdere foerageerplaatsen kent die langere tijd worden gebruikt.
Foerageerplaats	Plek (jachtplek) waar wordt gejaagd door vleermuizen. De plek kan in de directe omgeving van de kolonieplaats liggen maar ook kilometers verderop.
Kolonie	Groep vleermuizen (kleine groep mannetjes of meestal grotere groep vrouwtjes, soms gemengd (soorten, geslacht)) die in het voorjaar tot de herfst bijeen blijven. De groep kan zich vestigen in gebouwen (in spouwmuren of onder daklijsten e.d.) of bomen (spechtengaten, scheuren). Een groep vrouwelijke vleermuizen wordt ook wel aangeduid als een kraamkolonie. In zo'n groep worden jongen geboren en grootgebracht. Een kolonie maakt vaak gebruik van meerdere verblijfplaatsen die soms gelijktijdig worden gebruikt.
Migratieroute	Een vaste route van zomerverblijfplaats naar winterverblijfplaats en visa versa (zie ook vliegroute).
Paarplaats	Territorium van territoriale mannetjes. Voor de ruige dwergvleermuis en de rosse vleermuis is dit doorgaans te vinden in boomholten. Voor de laatvlieger en de dwergvleermuis is dit te vinden in gebouwen. Voor de watervleermuis is dit te vinden in bomen en later, tegen de winter, zijn ze te vinden in overwinteringverblijven. Het mannetje vormt een harem met meerdere vrouwtjes. De paartijd valt in de herfst (uitgezonderd de grootoorvleermuis waarbij het in april valt (vroeg voorjaar). De hier geschetste situatie van de paring wordt in dit rapport omschreven als "herfst situatie".
Verblijfplaats	Een object (huis, boom, bunker, grot, kast en dergelijke) waarin een of meerdere vleermuizen verblijven (overdag of 's winters permanent).
Vliegroute	Route die door vleermuizen elke avond wordt gebruikt om van de kolonieplaats naar foerageergebied te vliegen en visa versa (zie ook migratieroute). Vrouwtjes met jongen keren soms midden in de nacht terug om de jongen te zogen en gebruiken dan de route. Vliegroutes liggen over het algemeen langs lijnvormige (landschaps)elementen als bomenlanen, huizenrijen e.d. De functies zijn beschutting bij winderig en koud weer, oriëntatie in verband met de echolokatie-geluiden en het vinden van voedsel.
Zwermen	Direct na het uitvliegen, naar vooral voor het invliegen bij een kolonie zwermt een deel van de kolonie rond de kolonieplaats. Zwermgedrag is derhalve een indicatie voor een eventuele kolonieplaats.
Winterverblijfplaats	Een verblijfplaats waar in de winter een of meerdere vleermuizen in winterslaap (hybernation) gaan. Deze ruimte is doorgaans donker, heeft een hoge luchtvochtigheid en temperatuurwisselingen zijn nihil.
Zomerverblijfplaats	Een verblijfplaats die gebruikt wordt door vleermuizen die niet in winterslaap zijn waarvan niet aangetoond is dat het een kraamverblijfplaats dan wel een paarverblijfplaats is. In sommige gevallen vormen bijvoorbeeld mannetjes kleine groepjes.

BIJLAGE 2. GEGEVENS STEENUILTERRITORIA EN (VOORSTEL)

LEEFGEBIEDEN MILIEUGROEPEN

legenda steenuilkaart

- 1, 2 vermoedelyk broedplaatsen steenuilen 2005
- 3 sterk vermoeden dat dit in 2005 ook een broedplaats wordt (een knotwilg op 21 februari 1 steenuil gezien, op 27 februari 2 en op 28 februari weer 1, nog niet absoluut zeker dat dit niet dezelfde steenuilen als ● 2 zyn plaatsen waar in 2005 ook steenuilen zyn waargenomen
- xxx, ■ bomen en struiken die van belang zyn voor het behoud van de steenuilterritoria 1 en 2.

- ▨ grasland dat ~~van~~ van belang is voor het behoud van de steenuilterritoria 1 en 2
- ▩ EXTRA TE REALISEREN GRASLAND
- steenuilterritorium 1, ongeveer 16 ha rond ● 1
- steenuilterritorium 2, ongeveer 16 ha rond ● 2

BIJLAGE 3. STEENUILWAARNEMINGEN 2009 VIA WAARNEMING.NL

Steenuil - *Athene noctua* 2009-08-13 | Waarneming.nl pagina 1 van 1

 Waarneming.nl Inloggen Registrereer Forum Help Kies taal en/of site

Invoeren [Recente waarnemingen](#) [Overzichten](#)

Steenuil - *Athene noctua* Uilen (Strigidae)

Zeldzaamheid: Vrij algemeen Soort Status: Native

datum donderdag 13 augustus 2009, 20:30
aantal 1 ter plaatse
escape N
determinatie zeker
gebied [Wageningen - Haarweg \[GE\]](#)
waarnemer Wouter Bosgra
status niet onderzocht

gps 51.967, 5.645
rds 172,699 442,076
» [Route via Google Maps](#)
» [Altitude](#)

Steenuil - *Athene noctua* 2009-07-28 | Waarneming.nl pagina 1 van 1

 Waarneming.nl Inloggen Registrereer Forum Help Kies taal en/of site

Invoeren [Recente waarnemingen](#) [Overzichten](#)

Steenuil - *Athene noctua* Uilen (Strigidae)

Zeldzaamheid: Vrij algemeen Soort Status: Native

datum dinsdag 28 juli 2009
aantal 1 juveniel ter plaatse
escape N
determinatie zeker
gebied [Wageningen - Haarweg \[GE\]](#)
waarnemer Joost Lommen
status niet onderzocht

gps 51.967, 5.644
rds 172,666 442,086
» [Route via Google Maps](#)
» [Altitude](#)

Waarneming.nl

Invoeren

Recente waarnemingen

Overzichten

Inloggen Registreer Forum Help Kies taal en/of site

Steenuil - *Athene noctua*

Uilen (Strigidae)

Zeldzaamheid: Vrij algemeen Soort Status: Native

datum zaterdag 11 juli 2009
 aantal 1 ter plaatse
 escape N
 determinatie zeker
 gebied Wageningen - Haarweg [GE]
 waarnemer Matthijs Broere
 status niet onderzocht

Details

Op het kunstobject. Net als twee jaar terug: <http://waarneming.nl/waarneming/view/2575944>.

gps 51.966, 5.644
 rds 172,681 442,008

» [Route via Google Maps](#)
 » [Altitude](#)

Waarneming.nl

Invoeren

Recente waarnemingen

Overzichten

Inloggen Registreer Forum Help Kies taal en/of site

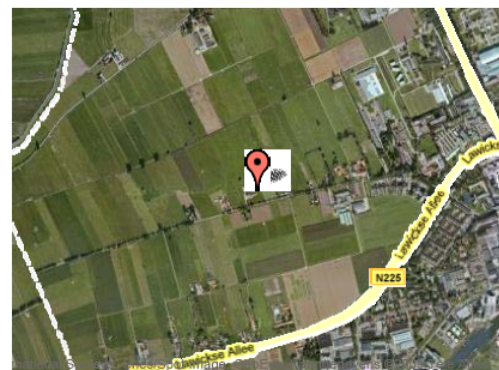

Steenuil - *Athene noctua*

Uilen (Strigidae)

Zeldzaamheid: Vrij algemeen Soort Status: Native

datum zaterdag 11 juli 2009, 19:37
 aantal 1 ter plaatse
 escape N
 determinatie zeker
 gebied Wageningen - Haarweg [GE]
 waarnemer Wouter Bosgra
 status niet onderzocht
 soort waarneming via wnpda

gps 51.966, 5.639
 rds 172,29 442,001

» [Route via Google Maps](#)
 » [Altitude](#)